

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem Martinem Kopou ve věci

žalobkyně: V. Š.

X

zastoupena advokátem Mgr. Jiřím Kasalem

Krajířova 15/1, 38 01 Dačice

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení

Křížová 1292/25, 225 08 Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 29. 1. 2024, č. j. X

takto:

I. Žaloba *se zamítá*.

II. Žalobkyně *nemá právo* na náhradu nákladů řízení.

III. Žalované *se nepřiznává* náhrada nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Podstata věci

1. Správní orgány nepřiznaly žalobkyni invalidní důchod pro chybějící potřebnou dobu pojištění. Žalobkyně ale namítá, že nesprávně určily datum vzniku invalidity, od kterého se potřebná doba pojištění odvíjí. Soud jí nepřisvědčil.

II. Skutkové okolnosti a rozhodnutí správních orgánů

2. Žalobkyně podala dne 30. 8. 2023 žádost o invalidní důchod s požadovaným datem přiznání od vzniku nároku. Na základě posudku Okresní správy sociálního zabezpečení Třebíč ze dne 16. 10. 2023 žalovaná uznala žalobkyni invalidní v I. stupni s datem vzniku invalidity dne 2. 6. 2023. Žalobkyně trpí paranoidní schizofrenií a disociální poruchou osobnosti. Za

rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu posudková lékařka označila onemocnění podle položky 3c kapitoly V přílohy k vyhlášce č. 359/2009 Sb. - schizofrenie, schizofrenní poruchy a poruchy s bludy ve středně těžké formě. Pokles její pracovní schopnosti činí 45 %. Invalidní důchod jí ale žalovaná nepřiznala pro nesplnění potřebné doby pojištění.

3. Potřebná doba pojištění se zjišťuje z období před vznikem invalidity. U pojištěnce staršího 28 let činí pět let a zjišťuje se z posledních deseti roků před vznikem invalidity. U pojištěnce staršího 38 let (což je i případ žalobkyně) se podmínka potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod považuje za splněnou, byla-li tato doba získána v období posledních 20 let před vznikem invalidity; potřebná doba pojištění činí 10 roků. Žalobkyně v období od 2. 6. 2013 do 1. 6. 2023 (10 let před vznikem invalidity) nezískala žádnou dobu pojištění. V období od 2. 6. 2003 do 1. 6. 2023 (20 let před vznikem invalidity) získala pouze jeden rok a 345 dnů pojištění. Potřebnou dobu pojištění proto nesplnila ani v jednom z posuzovaných období. Žalovaná tedy rozhodnutím ze dne 28. 11. 2023, č. j. X, žádost žalobkyně zamítla.
4. Proti tomuto rozhodnutí podala žalobkyně námitky. V nich popsala průběh svého onemocnění. Žádala o přiznání invalidity III. stupně již od 8. 1. 2008. V tento den byla na deset dnů nedobrovolně hospitalizovaná v psychiatrické léčebně s diagnózou specifické poruchy osobnosti. K tomu doložila předběžnou propouštěcí zprávu.
5. Žalovaná rozhodnutím ze dne 29. 1. 2024, č. j. X, námitky žalobkyně zamítla a potvrdila rozhodnutí vydané v I. stupni. V námitkovém řízení provedl lékař žalované recenzi posudku okresní správy sociálního zabezpečení. Konstatoval, že zatímco porucha osobnosti je u žalobkyně dokumentovaná v období 2008 až 2011, existence schizofrenního onemocnění se potvrdila až v květnu 2023. V období od roku 2011 do roku 2023 nelze psychický stav hodnotit, protože nebyl objektivizován. Z dostupné dokumentace neplyne důvod ke shledání invalidity od roku 2008. Lékař neshledal medicínský důvod k postoupení věci k vypracování nového posudku o invaliditě. Žalobkyně tedy podle žalované sice je invalidní v I. stupni, nesplňuje ale podmínku potřebné doby pojištění.

III. Obsah žaloby a vyjádření žalované

6. **Žalobkyně** brojí zejména proti určenému datu vzniku invalidity a jejímu rozsahu. Má za to, že žalované přesvědčivě doložila skutečnosti svědčící (byť nepřímou) o tom, že její psychická nemoc začala mnohem dříve. Již ve školním roce 2001/2002 bezdůvodně ukončila studium na Pedagogické fakultě Karlovy Univerzity. Od roku 2007 se pak projevy nemoci zhoršily natolik, že ji v lednu 2008 pro agresivitu krátkodobě hospitalizovali v psychiatrické léčebně. Poté se začala dopouštět přestupků a trestných činů proti lidem i zvířatům. V trestním řízení podal znalec z odvětví psychiatrie posudek, podle kterého žalobkyně v době páchaní trestné činnosti trpěla duševní poruchou, hraniční poruchou osobnosti dekompenzovanou do psychotické hloubky s rozvíjejícím se psychotickým onemocněním schizofrenního typu.
7. Z toho plyne, že minimálně od konce roku 2007 byla žalobkyně pod vlivem psychické nemoci v takovém rozsahu, že nedokázala normálně fungovat, natož pracovat. Nevyhledala žádnou lékařskou péči, ani jí ji nezajistila rodina. Proto neexistují žádné lékařské důkazy o zdravotním stavu žalobkyně v jednotlivých obdobích. Práceschopná však žalobkyně byla minimálně od 8. 1. 2008. Podle judikatury se má datum vzniku invalidity stanovit ke dni, kdy u žadatele došlo ke vzniku zdravotního poškození způsobujícího dlouhodobě nepříznivý

zdravotní stav, který měl za následek pokles jeho pracovní schopnosti. Vznik invalidity je objektivně existujícím stavem.

8. Pokles pracovní schopnosti o 45 % neodpovídá zdravotnímu stavu žalobkyně. Ten jí dlouhodobě způsobuje úplný rozvrat sociálních vztahů. Nyní pod vlivem léčby dokáže fungovat doma, ale nikoli mimo domov.
9. Pro žalovanou je zcela zásadní závěr lékařského posudku. V tom žalobkyně vidí vadu. Posouzení žalované v rozporu s § 2 odst. 4 správního řádu neodpovídá individuálním okolnostem případu žalobkyně. Žalovaná řádně nehodnotila dostupné důkazy. Místo toho automaticky zaujala zamítavé stanovisko. Mohla si přitom opatřit znalecký posudek za účelem posouzení zdravotního stavu žalobkyně v období, ve kterém lékařská dokumentace chybí. Žalovaná svým postupem porušila § 52 správního řádu.
10. **Žalovaná** ve vyjádření k žalobě zrekapitulovala dosavadní průběh řízení a obsah svého rozhodnutí. Setrvala na závěru, že žalobkyně pro vznik nároku na invalidní důchod nesplnila potřebnou dobu pojištění. V otázce posouzení nároku na dávku důchodového pojištění podmíněné dlouhodobě nepříznivým zdravotním stavem (tedy včetně stanovení data vzniku případné invalidity) žalovanou váže posudek lékaře okresní správy. Jedná o otázku odbornou, vyžadující znalosti v oboru medicíny a též v oboru posudkového lékařství. Podle posudku je dnem vzniku invalidity 2. 6. 2023. Posudek splňuje požadavky úplnosti, celistvosti a přesvědčivosti. Zároveň se vypořádává se všemi rozhodujícími skutečnostmi. Lékař okresní správy jednoznačně vymezil rozhodující příčinu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu žalobkyně, a taktéž určil datum vzniku invalidity. Z důvodu nezískání potřebné doby pojištění jí ale nárok na invalidní důchod nevznikl.

IV. Posouzení věci krajským soudem

11. Žaloba *není důvodná*.
12. Zákon o důchodovém pojištění váže vznik nároku na invalidní důchod na splnění dvou podmínek: (a) člověk musí být invalidní a (b) musí získat potřebnou dobu pojištění (§ 38 zákona o důchodovém pojištění). Potřebná doba pojištění pro nárok na invalidní důchod se zjišťuje z období před vznikem invalidity. Zákon o důchodovém pojištění tuto dobu v § 40 stanovuje různě – v závislosti na věku, ve kterém u pojištěnce došlo ke vzniku invalidity.
13. Žalovaná vycházela z toho, že se invalidita u žalobkyně zjistila až ke dni 2. 6. 2023. K tomuto datu bylo žalobkyni 45 let. Pro určení potřebné doby pojištění se proto v souladu s § 40 odst. 1 písm. f) ve spojení s odst. 2 zákona o důchodovém pojištění uplatnily alternativně dvě různé metody výpočtu: (a) pět let pojištění v období posledních deseti let před vznikem invalidity (tj. od 2. 6. 2013 do 1. 6. 2023) anebo (b) deset let pojištění v období posledních 20 let před vznikem invalidity (tj. od 2. 6. 2003 do 1. 6. 2023). V případě ani jedné z těchto variant žalobkyně potřebnou dobu pojištění nezískala. To nerozporuje ani ve své žalobě. Námitky vznáší ve vztahu ke stanovení data vzniku invalidity. Pokud by totiž žalobkyně skutečně byla invalidní již k lednu 2008, případně dříve, potřebná doba pojištění by se počítala jinak a žalobkyně by tak nárok na invalidní důchod potenciálně mohla získat (za dobu pojištění se totiž podle § 40 odst. 3 zákona o důchodovém pojištění považuje mimo jiné doba studia na střední nebo vysoké škole). Soud se proto zaměřil na otázku určení data invalidity žalobkyně.

14. Stanovení data vzniku invalidity patří s ohledem na jeho význam pro posouzení podmínek vzniku nároku na invalidní důchod k zásadním posudkovým závěrům. Datum vzniku invalidity by měl posudek objektivně a přesvědčivě odůvodňovat. Vznik invalidity je základním a výchozím předpokladem pro stanovení data, od něhož se důchod přiznává. Invalidita vzniká od okamžiku, ve kterém lze zdravotní stav pojištěnce považovat za dlouhodobě nepříznivý v důsledku nemoci či úrazu, jestliže je zřejmé, že zdravotní postižení je trvalé a zlepšení zdravotního stavu nelze očekávat.
15. Konstantní judikatura se shoduje v tom, že datum vzniku invalidity je objektivně existujícím stavem. Nelze ho proto stanovit na základě nahodilých skutečností (jakými v konkrétním případě mohou být např. hospitalizace, datum lékařského vyšetření, datum podání žádosti o invalidní důchod, datum skončení výplaty nemocenského). Naopak je třeba vycházet z doložených zdravotních změn a všech dostupných vyšetření, která umožňují spolehlivě určit datum skutečného vzniku invalidity. Pokud nelze datum invalidity stanovit alespoň s vysokou pravděpodobností, např. vznikala-li invalidita postupně, je třeba tuto skutečnost blíže zdůvodnit a uvést den, kdy již byla její existence nepochybná (srov. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 19. 8. 2004, č. j. 3 Ads 6/2004-47; ze dne 25. 2. 2011, č. j. 4 Ads 118/2010-174; či ze dne 28. 3. 2012, č. j. 6 Ads 31/2012-15). Přitom platí, že při určování poklesu pracovní schopnosti se vychází ze zdravotního stavu pojištěnce doloženého výsledky funkčních vyšetření (§ 39 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění).
16. Posouzení míry poklesu pracovní schopnosti, včetně data vzniku invalidity, je otázkou odbornou, medicínskou. Rozhodnutí soudu – stejně jako rozhodnutí žalované – tak závisí především na odborném lékařském posouzení. Soud si proto nemůže sám učinit úsudek o tom, kdy přesně invalidita žalobkyně vznikla. Může toliko přezkoumat, zda datum vzniku invalidity lékařský posudek určuje dostatečně přesvědčivě a zda odpovídá dostupným výsledkům lékařských vyšetření, případně zda zde nejsou jiné skutečnosti nebo důkazy, které by mohly správnost posudku zpochybnit.
17. V případě žalobkyně vypracovala posudek pouze lékařka Okresní správy sociálního zabezpečení. Plyne z něj, že vznik invalidity ke dni 2. 6. 2023 posudková lékařka vztáhla ke dni ukončení hospitalizace žalobkyně v psychiatrické léčebně v Jihlavě, kde byla od 11. 5. 2023. Posudek zároveň uvádí, že zdravotní stav žalobkyně je možné léčebnými a režimovými opatřeními pozitivně ovlivnit/stabilizovat natolik, že v horizontu tří let lze očekávat zlepšení pracovní schopnosti, resp. adaptaci na postižení při vhodném zaměstnání.
18. Je pravdou, že hospitalizace žalobkyně na přelomu května a června 2023 je ve smyslu výše citované judikatury pouze nahodilou skutečností, která bez dalšího nepostačuje jako spolehlivý podklad pro určení data vzniku invalidity. *V tomto případě ale posudková lékařka žádný jiný podklad, na jehož základě by dokázala vznik invalidity určit dříve, bohužel neměla.* Žalobkyně se totiž dlouhodobě se svým psychickým onemocněním neléčila. Neexistují tak žádné objektivní lékařské nálezy, které by dokumentovaly rozvoj a progresi její nemoci.
19. Soud nezpochybňuje, že invalidita mohla u žalobkyně existovat již před datem stanoveným posudkovou lékařkou. *Pokud ale z období několika let chybí jakékoliv lékařské záznamy*

o zdravotním stavu žalobkyně, nelze takovou možnost postavit na jisto. Posudková lékařka tak prakticky neměla jinou možnost, než vycházet z výsledku psychologického vyšetření, které poprvé potvrdilo diagnózu paranoidní schizofrenie. Nelze jí vytýkat, že nestanovila počátek invalidity na dřívější datum, neměla-li k dispozici za období před stanovením této diagnózy žádný jiný relevantní podklad, na jehož základě by mohla jiné datum stanovit. Případnou invaliditu žalobkyně před rokem 2023 nebylo možné objektivně určit ani s vysokou mírou pravděpodobnosti.

20. Žalobkyně se domáhá určení data vzniku invalidity minimálně od 8. 1. 2008, kdy došlo k její první hospitalizaci v psychiatrické léčebně a následnému stanovení diagnózy specifická porucha osobnosti. Stanovení této diagnózy však neznamena, že žalobkyně byla invalidní již od roku 2008, případně dokonce od dřívějšího data. Existence určitého onemocnění uvedeného v příloze vyhlášky č. 359/2009 Sb. se totiž automaticky nerovná invaliditě. Toto onemocnění se může projevovat v různé intenzitě a může vést k poklesu pracovní schopnosti v různém rozsahu (vyjádřeném konkrétní procentní mírou). Pro stanovení data vzniku invalidity je tak třeba určit nejenom vznik samotného onemocnění, ale i jeho intenzitu, která musí být taková, že způsobuje pokles pracovní schopnosti v zákonem předpokládané míře (nejméně 35 %; viz § 39 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění). To však u žalobkyně dříve než v roce 2023 objektivně nebylo možné.
21. Navíc je třeba dodat, že zdravotním postižením, které má nyní nejvýraznější dopad na pokles pracovní schopnosti žalobkyně, je schizofrenní porucha, nikoliv porucha osobnosti, která ji byla diagnostikována již v roce 2008. Podle posudkové lékařky lze přitom u žalobkyně i nyní očekávat zlepšení její pracovní schopnosti, pokud bude užívat předepsanou medikaci a dodržoval režimová opatření. Platnost posudku byla stanovena na omezenou dobu tří let. *Tím spíše nelze s jistotou tvrdit, že by žalobkyně byla invalidní již několik let před stanovením rozhodné diagnózy.*
22. Žalobkyně má pravdu, že pro rozhodnutí žalované byl naprosto klíčový obsah posudku posudkové lékařky. To však nelze považovat za vadu. Právě naopak. Jak soud uvedl výše, posouzení míry poklesu pracovní schopnosti včetně data vzniku invalidity je odbornou otázkou, o které si nemůže učinit úsudek správní orgán sám, neboť k tomu nemá potřebné znalosti. Proto se vždy obrací na osoby, které jimi disponují, aby se k těmto otázkám vyjádřily. V tomto případě o byla posudková lékařka Okresní správy sociálního zabezpečení, jak to předpokládá zákonná úprava [§ 8 odst. 1 písm. a) zákona o důchodovém pojištění].
23. Nebylo proto povinností žalované obstarat si znalecký posudek. K takovému kroku nepovažoval za nutné přistoupit ani soud. Z judikatury plyne, že při určování okamžiku vzniku nároku na invalidní důchod je znalecký posudek k určení počátku invalidity na místě, pokud by o správnosti či úplnosti posudku vypracovaného posudkovým lékařem nebo posudkovou komisí byly pochybnosti a pokud by současně znalecký posudek mohl tyto pochybnosti odstranit (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 6. 2003, čj. 2 Ads 9/2003-50). Vzhledem k absenci jakékoli lékařské dokumentace by však znalec jednoduše neměl podle čeho případný dřívější vznik invalidity posoudit.

24. K určení data vzniku invalidity tedy došlo správným postupem. S ohledem na toto datum žalobkyně bohužel nesplnila jednu z podmínek pro přiznání nároku na invalidní důchod, kterou je získání potřebné doby pojištění. Soud proto považuje za nadbytečné zabývat se otázkou určení stupně invalidity. I pokud by totiž žalobkyně byla invalidní ve III. stupni, jak namítá, z důvodu nesplnění potřebné doby pojištění by nárok na invalidní důchod stejně nezískala.

V. Závěr a náklady řízení

25. Krajský soud pro nedůvodnost žalobních námitek žalobu zamítl.
26. Neúspěšná žalobkyně nemá právo na náhradu nákladů řízení. Žalované náklady řízení nad rámec její běžné administrativní činnosti nevznikly. Proto jí soud jejich náhradu nepřiznal.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení podat kasační stížnost u Nejvyššího správního soudu. *Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti tomuto rozsudku odmítne pro nepřijatelnost, pokud nebude svým významem podstatně přesahovat vlastní zájmy stěžovatele.* V řízení o kasační stížnosti musí stěžovatele zastupovat advokát.

Brno 28. června 2024

Martin Kopa v. r.
samosoudce